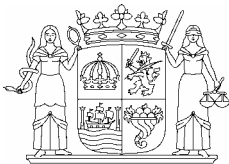


Barn- och ungdomsnämnden

Datum
2006-04-05



Landskrona
kommun

BUN § 39
(AU § 35)

Dnr 60/06.010.600

Nämndens värdegrundsarbete - policydokument

Nämnden har vid nämndens budgetdagar i mars 2005 uppdragit åt förvaltningen att framtaga ett policydokument omfattande utveckling av värdegrundsarbetet, påverkan på närdemokratin och en ökad delaktighet hos föräldrar.

Ett förslag till handlingsprogram för värdegrundsarbetet har framtagits.

Arbetsutskottet överlämnar ärendet till nämnden.

—

BESLUT

Nämnden beslutar enhälligt

att antaga förslaget till handlingsplan för värdegrundsarbete, se bilaga 1 till denna paragraf,

att till handlingsplanen lägga dokumentet Utredningsuppdrag angående rutiner vid elevs frånvaro, se bilaga 2 till denna paragraf,

att handlingsplanen ytterligare kompletteras med konkreta planer avseende:

- förebyggande av och åtgärder vid mobbing och annan kränkande särbehandling
- störande beteende
- vid skadegörelse av elev och härvid sammanhörande skadestånd
- riktlinjer för lokala ordningsregler
- förebyggande insatser och åtgärder mot rökning och andra droger
- likabehandling (SFS 2006:67)

att folkpartiet äger till protokollet lägga ett särskilt yttrande.

—

Det särskilda yttrandet har ej inkommit.

Justerande sign			Utdragsbestyrkande
-----------------	--	--	--------------------



Barn- och ungdomsnämndens Handlingsprogram för värdegrundsarbetet

I FN's barnkonvention är grunden ”principen om barnets bästa”

Detta uttrycks även i svensk lagstiftning som rör barn.

Fyra huvudprinciper utgör grunden för hur de olika sakartiklarna ska tolkas och förverkligas:

- Rättigheterna i konventionen gäller alla barn utan diskriminering (artikel 2)
- Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som berör barnet (artikel 3)
- Barnet har rätt till sitt liv och har rätt att utvecklas (artikel 6)
- Barnet har rätt att göra sig hört och få sina åsikter respekterade (artikel 12)

Enligt Artikel 29 är konventionsstaterna överens om att barnets utbildning skall syfta till att

- (a) utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga;
- (b) utveckla respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna samt för de principer som uppställts i Förenta nationernas stadga;
- (c) utveckla respekt för barnets föräldrar, för barnets egen kulturella identitet, eget språk och egna värden, för vistelselandets och för ursprungslandets nationella värden och för kulturer som skiljer sig från barnets egen;
- (d) förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen och vänskap mellan alla folk, etniska, nationella och religiösa grupper och personer som tillhör urbefolkningar;
- (e) utveckla respekt för naturmiljön

I Skollagens 1 kap 2 § står:

”Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan

1. främja jämställdhet mellan könen, samt
2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.”

Statens uppdrag till kommunerna är beskrivet bl a i **Skolverkets faktablad kring demokrati och värdegrund:**

- Huvudansvaret för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, skolan och vuxenutbildningen ligger hos kommunerna, vilket innebär att dessa även har det yttersta ansvaret för arbetet med demokrati- och värdegrundsfrågor
- Skolan och förskolan har ett demokratiskt uppdrag, som består av tre delar:
 - utveckla elevernas kunskap om demokrati och värdegrund. (Denna del återfinns till stor del i den traditionella ämnesundervisningen.)
 - verka i demokratiska arbetsformer, där såväl elever som personal har ett reellt inflytande över och delaktighet i sitt skolarbete och sin lärmiljö. (Detta inflytande kan både vara formellt, t.ex. genom olika råd, och informellt, t.ex. genom möjlighet att diskutera och påverka arbetssätt och innehåll i undervisningen.)
 - fostra demokratiska samhällsmedborgare som kan leva och verka i ett demokratiskt samhälle. (Detta innebär ett arbete med värdegrunden, dvs. de demokratiska värdena, till exempel solidaritet, människors lika värde och jämställdhet.)

Värdegrunden ska genomsyra Barn- och ungdomsnämndens verksamhet i sin helhet. Det handlar om relationer mellan människor och om hur vi behandlar varandra som barn, unga och vuxna. Arbetet med värdegrunden är en ständigt pågående process som omfattar alla sammanhang. Värdegrunden sätts i fokus för att stärka demokratin i skola och samhälle.

Det är viktigt att varje verksamhet har ett levande och ständigt återkommande arbete kring värdegrundsarbetet. Allt arbete och förståelse kring en värdegrund med kvalitet har sin grund i man får uppleva värdegrunden i alla sammanhang, där alla vuxna är goda föredömen. Det är viktigt att skapa en samsyn kring värdegrundsfrågorna.

Socialtjänstlagens mål:

I portalparagrafen SoL kap 1 § 1 uttrycks de övergripande målen och grundläggande värderingar för samhällets socialtjänst:

”Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människors

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet.”

I SoL kap 1 § 2 som svarar mot artikel 3 i FN:s barnkonvention uttrycks:

”När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.”

Man slår här fast att barn har fullt och lika människovärde och barn är sårbara och behöver särskilt stöd och skydd. Detta innebär att alla beslutande myndigheters beslut måste innefatta ett barnperspektiv.

I SoL kap 3 § 1 kopplas målen till nämndens uppgifter som riktar sig lika mycket till barn (”socialnämnden” i citatet nedan motsvaras i Landskrona kommun av ”Barn- och ungdomsnämnden”).

”Till socialnämndens uppgifter hör att:

- göra sig väl förtrogen med (barns) levnadsvillkor i kommunen
- medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, föreningar och enskilda främja goda (barn)miljöer i kommunen
- informera om socialtjänsten i kommunen
- genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna goda levnadsförhållanden (för barn)
- svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till (barn) familjer och enskilda som behöver det

Barn- och ungdomsnämndens definition av värdegrundsbegreppet:

Värdegrunden uttrycker det etiska förhållningssätt som ska präglade verksamheterna.

Detta innefattar människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta.

Våra verksamheter ska bidra till att barn och unga fostras till individer med rättskänsla, generositet, tolerans och ansvar.

I barn- och ungdomsnämndens utbildningsplan för livslångt lärande 2003-2006 lyfts särskilt fram de avsnitt i ”läroplan för förskolan” (Lpfö 98) samt ”läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet” (Lpo 94), som handlar om normer och värden. De utgör verksamheternas mål att sträva mot och förtydligar värdegrundsbegreppet.

Mål för Barn- och ungdomsnämndens värdegrundsarbete (med förslag till uppföljning/indikator):

- Alla barn och elever upplever trygghet och trivsel (uppföljning/indikator är enkäten Kvalitet i förskolan och skolan).
- All personal arbetar aktivt i enlighet med värdegrunden (uppföljning/indikator enkäten Kvalitet i förskolan och skolan, med tillägg).
- Nolltolerans mot all form av kränkning av den värdegrund verksamheterna står för, såväl fysisk, verbal, psykosocial, text- och bildburen. Överträdelse skall leda till åtgärder (uppföljning/indikator genom rapportering av upprättade åtgärdsprogram, incidentrapportering, polisanmälan).
- Förmedling till barn/elever, föräldrar och andra vuxna av normer och etik som främjar människovärde, respekt och omtanke (uppföljning vid föräldramöten, arbetsplatsmöten, enhetsråd, områdeskommitté).
- Aktivt stöd till elevernas reella inflytande över sitt lärande och stärkande av ansvarstagande (uppföljning/indikator enkäten Kvalitet i förskolan och skolan).

Det lokala arbetet kring värdegrunden skall ske genom

- att varje förskola/skola och verksamhet har ett handlingsprogram över sitt systematiska arbete med värdegrunden
- att värdegrundsarbetet omfattar alla i verksamheterna
- att det lokala handlingsprogrammet finns dokumenterat och väl känt av alla
- att alla på enheten, inklusive föräldrar, årligen får ta del av förskolans/skolans/verksamhetens framarbetade handlingsprogram kring värdegrunden
- att enheten har tydliga och av alla kända ordningsregler
- att följa upp elevernas närvaro och ha effektiv återkoppling till föräldrar/vårdnadshavare

Bilagor:

- bilaga 1 Källhänvisningar
- bilaga 2 Goda exempel på framgångsfaktorer i värdegrundsarbetet
- bilaga 3 Befogenheter och sanktionsmöjligheter vid missförhållanden i skolan

Bilaga 1

Källhänvisningar

- Skolverkets faktablad på Hemsidan
- ”Med demokrati som uppdrag – en temabild om värdegrund” – En temabild om värdegrunden, Skolverket
- ”För arbetet med att motverka alla former av kränkande behandling” – Allmänna råd och kommentarer, Skolverket 2004
- Arbetsmiljöverket
- Uppsala kommuns värdegrundsarbete
- Brottsförebyggande rådets material ”Livets spelregler år 3-5 och temaarbete om brott år 6-9”.
- <http://www.sot.stockholm.se/staben/riktlinjer/bou/bou.pdf>
- BRUK – kring värdegrunden frågor/enkät
- Granskningsrapport 1/2005 ”Granskning av skolas arbete mot kränkande behandling – Ernst & Young.
- Skriften ”Lärares yrkesetik” från LR och Lärarförbundet
- Skolområdets Etik, En studie i skolans fostran – Roger Fjellström

Bilaga 2

Goda exempel på framgångsfaktorer i värdegrundsarbetet

Utifrån kända kunskaper och erfarenheter kring framgångsfaktorer för värdegrundsarbete, bifogas denna sammanställning med exempel på vad som kan göras. Materialet är avsett att bidra till den lokala utvecklingen i samband med värdegrundsarbetet.

Skolverket har angett ett antal framgångsfaktorer i samband med värdegrunds- och demokratiarbete. Under varje framgångsfaktor nedan finns det samlat konkreta exempel på vad som kan göras och vad man bör tänka på i samband med arbetet med värdegrund och demokratifrågor. Exempelen kommer från angiven litteraturlista, samt från genomförda värdegrundsarbeten och befintliga dokument på BUN's enheter i Landskrona kommun.

Kunskapen och kompetensen inom värdegrundsområdet stärks

Skolverket har som en grund på sin hemsida "korta" sammanfattningar av vad olika styrdokument och lagar säger om:

- Skolans demokrati och värdegrund
- Arbetet mot kränkande behandling
- Arbetet med jämställdhet
- Arbetet med inflytande

Samtalen med barn och ungdom kring värdegrund och demokrati måste föras utifrån ett stärkt barn- och ungdomsperspektiv där deras egna frågor, kunskaper och erfarenheter tas tillvara. Kompetensutveckling och tid för kollegiala samtal kan vara hjälpmedel för detta.

Elevernas kunskaper om de formella inflytandeformerna på skolorna är viktiga och måste tränas.

Det formella demokratiarbetet kan bedrivas t ex i lokala råd (klassråd), skolråd (elevråd), skolkonferens, olika råd och arbetsgrupper med elever. I dessa sammanhang har eleverna möjlighet att vara med i beslut kring skolmiljö, trivsel och utrustningsfrågor.

Temadagar kring sex och samlevnad, teambildningsdagar, värderingsövningar och arbetet med skolans visioner ger eleverna ett stöd att utvecklas. Arbetet kring värdegrunden kan även innebära att varje hösttermin startar med en vecka då eleverna enbart arbetar med de grundläggande begrepp som utgör skolans tolkning av värdegrunden.

Viktigast är dock att värdegrundsarbetet är integrerat i det dagliga arbetet. Föräldrar och elever bör vara delaktiga vid utformandet av ordningsregler.

Tydlighet är viktig kring vilka åtgärder och sanktionsmöjligheter som finns när någon bryter mot överenskomna normer och regler, t ex etnisk, religiös, sexuell eller annan kränkande handling. Detta är i Landskrona framtaget utifrån juridisk bedömning (se bilaga 2).

Prioriterad tid för samtal avsätts och relationernas betydelse uppmärksammas på alla nivåer (med barn, mellan barn och vuxna och mellan vuxna)

Skolor ska avsätta tid för att hitta former och arbeta med att öka elevernas respekt och tolerans samt förbättra elevernas förhållningssätt gentemot varandra.

De vuxna ska ha förhållningssättet att genast ingripa och att alla barn är allas barn. Detta medför att eleverna är högst medvetna om var gränsen går för det acceptabla.

Alla vuxna spelar en viktig roll för att utveckla normer och värden i linje med läroplanens mål. Detta kan bli ske genom så kallade etiska samtal med eleverna.

Samtal kring demokratiska värden innefattar både en strävan efter att individen själv gör etiska ställningstaganden genom att lyssna, överväga, söka argument och värdera, samtidigt som samtalet utgör ett viktigt instrument för att utveckla förståelse för egna och andras åsikter.

Då ansvaret för tolkning och integrering av värdegrunden i ämnesundervisningen till stora delar är delegerat till den enskilda läraren, är det viktigt att lärarna ges möjligheter till samtal med kollegor. En diskussionspunkt blir hur man löser frågan, att i ämnet utveckla barn och ungas demokratiska kompetens genom kollektiva, kommunikativa processer, med den ökade individualiseringen som metod (dvs. eleven ska ta ansvar för sitt eget lärande utan beaktande av gruppens behov).

Samtalsmöjligheter, mellan personal på olika enheter inom förvaltningen, kring det egna arbetet med värdegrunden.

Tydliga mål på alla nivåer, som utvärderas

Det är viktigt att skriva ner målen för värdegrundsarbetet i ett handlingsprogram då detta förutsätter en gemensam diskussion för att dessa kunskapsområden skall genomsyra hela förskolan och skolans arbete. Förskolor och skolor kan t ex komma fram till att de prioriterar målet: ”alla barn skall känna sig trygga och trivas”.

Kommunens kvalitetsredovisning kan ha delar, som belyser personalens målmedvetna arbete inom området normer och värden.

Det är viktigt att ha rutiner för ett systematiskt värdegrundsarbete.

Informella miljöer uppmärksammas

Detta gäller de skolmiljöer som inte är direkt förknippade med undervisningen, men där ofta till exempel mobbning förekommer. Exempel på detta kan vara korridorer, skolmatsalar, skolgårdar och omklädningsrum.

Exempel på hur man förutom fungerande rastvaktssystem kan få kunskap om vad som egentligen sker kan vara genom samverkan med elever t ex jourkompisar, faddrar eller ”meddelandelåda”.

I samband med ”fysiska” skyddsronder behandla risker som framkommer utifrån systematiska arbetsmiljöarbetet, incidentrapporter, elevenkäter, elevrådmöten (elevskyddsombudet), kamratstödjare, kurator, skolhälsovård eller skolvård.

Barn och föräldrar engageras och involveras

Elevskyddsombud ska finnas från år 7 och uppåt.

Eleverna kan delta i aktiviteter så som ART (Aggression Replacement Training), kamratstödjare (inklusive utbildning till detta), fadderverksamhet, pojk- och flickgrupper eller projekt kring stärkning av självförtroende.

Mottagandet av barn och föräldrar är ett viktigt medel till att skapa trygghet.

En målplanering för eleven görs lämpligen på utvecklingssamtalen, där målen bryts ner. Eleven planerar utifrån dessa sitt dagliga arbete. Detta tillsammans med arbetet med individuell utvecklingsplan och dokumentation gör att eleverna kan ta ansvar för och följa sitt lärande.

Eleverna vet på så sätt vilka kunskaper de har och vad nästa steg blir. Det motive- rar dem att komma vidare. Förmågan att ta ansvar för sitt lärande varierar utifrån elevens mognad och det stöd som eleverna får hemifrån. Lärandet kan lämpligen eleverna själva dokumentera.

Mål- och bedömningskriterier skall vara kända av elever och föräldrar.

Läroplan och kursplaner skall vara kända för eleverna för att de skall kunna ha ett reellt inflytande.

Det är angeläget att tillsammans med föräldrar och elever på skolorna diskuterar hur man kan agera för att förändra språkbruk och attityder.

Föräldrarna måste veta vad skolan faktiskt gör och bjudas in till att påverka sina barns skolgång. Här återkommer behovet av tydliga och förankrade styrdokument som föräldrarna får ta del av. Ett sådant dokument kan kring de utvalda punkterna

t ex innehålla ”Vilka förväntningar ni kan ha på oss”, ”Våra förväntningar på dig som elev” och ”Våra förväntningar på dig som förälder”

Föräldrarna kan erbjudas fortbildning för att reellt kunna medverka i arbetet med värdegrunden för ”den egna skolan”. Utbildningen kan ske antingen tillsammans med personalen eller separat. Ett exempel på sådan utbildning är ”aktivt föräldraskap”.

Skolan bör samverka med och drar nytta av befintlig kunskap i närsamhället

Kommunen kan ha projekt där BUN samverkar med polisen, barn- och ungdomspsykiatri, fritidsförvaltningen, föreningslivet, arbetslivet etc.

Skolsköterska och kurator bör finnas på skolan.

Hälsofrämjande arbete bör bedrivas tillsammans med skolhälsovården på skolorna.

Det är viktigt att det finns utarbetade och aktuella rutiner för t.ex. hot och våld och för anmälan till polis och socialtjänst.

Samarbete med t ex massmedia och internetaktörer kring språkbruk och värderingar av texter.

Bilaga 3

Befogenheter och sanktionsmöjligheter vid missförhållanden i skolan

Av 1 kap 2 § tredje stycket skollagen (1985:1100) framgår det att verksamheten i skolan skall utformas i enlighet med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan främja likställighet mellan könen samt aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbing och rasistiska beteenden.

Verksamheterna inom nämndens ansvarområde skall präglas av trygghet för barn, ungdomar och anställda samt en säkrad verksamhet.

Möjlighet att ingripa

Det är förbjudet att skada andra människor eller annans egendom så och olovligen intränga i rum. Den i princip enda situationen då användande av våld kan anses godtagbart är vid en nödvärnssituation (24 kap brottsbalken). Det innebär att var och en har rätt att använda nödvändigt våld för att stoppa förstörelse och misshandel av såväl person som egendom så och att föra ut den som olovligen intränger eller har inträngt i rum eller hus. Härvid må ej större våld användas än vad nöden kräver. Nödvärnsrätten gäller endast i det akuta skeendet.

Åtgärder

Av 3 kap 11 § andra stycket skollagen framgår att disciplinär åtgärd mot en skolpliktig elev får avse närvaro i skolan, dock endast i ringa omfattning. Vidare anges i 6 kap 9 § grundskoleförordningen att om en elev uppträder olämpligt eller gör sig skyldig till en mindre förseelse, skall läraren uppmana eleven att ändra sitt uppförande. Om detta inte hjälper skall läraren kontakta elevens vårdnadshavare. Läraren får visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av pågående undervisningspass eller låta eleven under uppsikt stanna i skolan högst en timme efter skoldagens slut.

Om eleven fortsätter att uppträda olämpligt eller gör sig skyldig till upprepade förseelser, skall saken dels anmälas för rektorn, dels hänskjutas till elevvårdskonferensen (3 kap 3 – 5 §§ grundskoleförordningen). Konferensen skall efter kontakt med elevens vårdnadshavare försöka få eleven att bättra sig genom åtgärder som är avpassade efter elevens individuella förhållanden. Om detta inte hjälper skall elevvårdskonferensen anmäla förhållandet till styrelsen för utbildningen, d v s nämnden, för överväganden om lämplig åtgärd.

Vad som kan anses som lämplig åtgärd finns det ingen vägledning till i förarbetena till skollagen.

Nämnden har i sin delegationsordning (B 17) överlåtit beslutet om lämplig åtgärd till områdeschefen.

Avstängning från undervisning får aldrig ske i grundskolan, där skolplikt gäller, även om en elev uppträder hotfullt. Eleverna i grundskolan har en med skolplikten sammanhörande rätt till undervisning, men den behöver inte ske i klassen eller ens i skolan om eleven utgör ett hot för andra. Undervisningen kan t ex ske tillfälligt i en särskild undervisningsgrupp (5 kap 5 § grundskoleförordningen), i en annan skola eller om elevens vårdnadshavare så medger det i elevens hem. Undervisningen får dock inte förläggas på detta sätt av disciplinära skäl, utan det skall vara för att ge eleven stöd i att bättra sig och inte utsätta andra elever och anställda för mobbing, övergrepp eller fara. (Se Skolverkets allmänna råd).

Lokala ordningsregler

På skolorna finns lokala ordningsregler. Dessa regler bör uppgöras i samförstånd med elever, föräldrar och anställda och beslutas av rektor. Reglerna får naturligtvis inte vara utformade så att dessa strider mot lag eller annan författning. Påföljden vid överträdelse av en ordningsregel måste vara förenlig med lagstiftning och rättspraxis. Varje form av kollektiv bestraffning är förbjuden. Vidare får en elev ej mot sin vilja förflyttas till en annan skola av disciplinära skäl.

Omhändertagande och beslag av föremål.

Det finns inte någon särskild bestämmelse i författning som ger skolan rätt att omhänderta elevs egendom av ordnings- eller säkerhetsskäl. Ett undantag från detta är lag (1988:254) om förbud mot knivar och andra farliga föremål, § 1. Ett andra undantag finns i vapenlag (1996:67) 5 kap 6 §. I den första lagen finns ett uttryckligt förbud mot innehavet av sådana föremål inom skolområde där grundskoleundervisning bedrivs. I den senare lagen där innehavet är tillståndspliktigt, gäller samma förbud med vissa angivna undantag såsom för t ex polis. Med stöd av brottsbalkens bestämmelser i 24 kap om allmänna grunder för ansvarsfrihet (nöd och nödvärn) kan ett föremål som utgör en omedelbar fara för säkerheten omhändertagas, varvid polis snarast skall tillkallas för att ta föremålet i beslag.

JO har i ett beslut 2001 dnr 2415:1999 uttalat följande:

- Det kan inte vara ovanligt att det i skolan uppkommer situationer där det blir nödvändigt för personalen att ingripa mot en elev för att denne innehar föremål som antingen stör eller utgör en fara för säkerheten. Med stöd av brottsbalkens nödregler kan föremål omhändertagas för att avvärja omedelbar fara. I det fall det rör sig om föremål som är förbjudna att inneha enligt lag kan skolpersonal vända sig till polisen som har rätt att ta föremålet i beslag. När det gäller möjligheten att ingripa mot andra typer av föremål och situationer som inte är så allvarliga att det kan bedömas som nödsituationer syns rättsläget oklart. Om de ovan angivna föreskrifterna angående disciplinära åtgärder anses uttömda, eller inte användbara, kan det

tyckas att skolpersonalen – som en absolut sista åtgärd – borde ha möjlighet att omhänderta ett föremål under den tid som är nödvändig för att komma tillrätta med problemet. –

Kontrollåtgärder mot elev

I regeringsformen 2 kap 6 § stadgas skyddet mot husrannsakan, kroppsvisitation, påtvingat kroppsligt ingrepp och annat liknande intrång.

Skolans elevskåp är skyddade mot visitation såvida det vid upplåtelsen av skåpen ej uttryckligen angivits att skolan äger rätt därtill för kontroll av att dessa används på sätt som avses. Vid visitation eller motsvarande bör berörd elev normalt närvara. Finns en väska i utrymmet är denna skyddad av förbudet mot husrannsakan.

Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig. Skolpersonal saknar helt befogenhet att genomföra sådan. Detta gäller även kroppsligt ingrepp såsom t ex alkoholtest.

Urinprov utgör inte kroppsligt ingrepp enligt 2 kap 6 § regeringsformen men kräver ändå särskilt lagstöd enligt 8 kap 3 § samma lag. Dock äga skolläkare besluta genomföra urinprov om det är medicinskt motiverat enligt 14 kap 3 § skollagen.

Bestämmelser om husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns i rättegångsbalkens 28 kap.



Rutiner vid elevs frånvaro

Ur gällande styrdokument

Skollagen:

- 3 kap 7§ Skolplikten inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år.
- 3 kap 11 § Varje barn, som fullgör skolplikt inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom eller på något annat sätt, skall delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om barnet inte är sjukt eller har annat giltigt skäl att utebli.
En skolpliktig elev får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter.
Disciplinär åtgärd mot en skolpliktig elev får avse elevens närvaro i skolan, dock endast i ringa omfattning.
- 3 kap 13 § Kommunen skall se till att skolpliktiga elever i dess grundskola och särskola fullgör sin skolgång. Kommunen skall också se till att skolpliktiga barn, som är bosatta i kommunen men inte går i dess grundskola eller särskola, på något annat sätt får föreskriven utbildning.
- 3 kap 14 § Om en skolpliktig elev i en skola utanför det offentliga skolväsendet för barn och ungdom är frånvarande i stor utsträckning utan giltig orsak, skall huvudmannen för skolan anmäla förhållandet till barnets hemkommun. Kommunen skall pröva om barnet skall åläggas skolgång i grundskolan eller särskolan eller, om skäl föreligger, överlämna anmälan till huvudmannen för specialskolan, som skall pröva om barnet skall åläggas skolgång där.
- 3 kap 15 § Den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn skall se till att barnet fullgör sin skolplikt.
- 3 kap 16 § Om en skolpliktig elev i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad på dem ankommer för att så skall ske, får styrelsen för utbildning vid vite förelägga elevens vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter. Ett föreläggande gäller omedelbart, även om beslutet överklagas.
Vitet får inte förvandlas till fängelse.

Ur Läroplan Lpo 94:

2.4 Skola och hem

Skolan och vårdnadshavaren gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningar för barns och ungdomars utveckling och lärande. Lärarna skall samverka med, och fortlöpande informera, föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling. Rektor har ett särskilt ansvar för att kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan.

Olovlig frånvaro

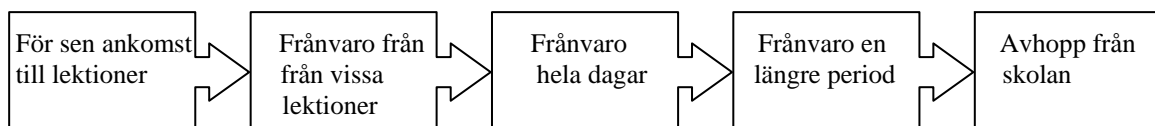
Att det inte är frivilligt att delta i undervisningen framgår av Skollagen. Där slås fast att det är rektorn, eller den som rektorn utser, som får bevilja ledighet för enskilda angelägenheter eller från skolarbete i mindre omfattning. Som giltigt frånvaro räknas t.ex. att man har fått ledigt eller är sjuk. Om en elev på grund av sjukdom eller av annan orsak inte kan delta i skolarbetet, ska anledningen till frånvaron snarast anmälas till skolan. En elev som är frånvarande från undervisningen och inte har en giltig anledning, skolkar.

Risker med skolk

Enligt FoU-rapport 2004:1 (Martin Karlberg & Knut Sandell) har ca en tredjedel av eleverna i skolor nio skolkat minst en gång under en tioveckorsperiod. Skolkarna var, enligt denna rapport, som grupp beaktat, avsevärt mer kriminella än övriga elever, de umgås också oftare med asociala kamrater. Ungdomarna som skolkat var också själv oftare offer för brottslighet. De var också överrepresenterade bland dem som debuterat tidigt med både droger och sex.

Det är fler flickor än pojkar som skolkar.

Rapportern visar också på en tydlig utveckling av negativt beteende:



Information till vårdnadshavarna

En naturlig del av skolans ansvar är att informera vårdnadshavarna om elevernas skolsituation och därmed också om elevernas frånvaro. Att informera vårdnadshavare om frånvaron är bara en del av skolans ansvar för att komma till rätta med olovlig frånvaro. Liksom när det gäller andra problem i skolan måste olika åtgärder prövas. Från och med höstterminen 2006 måste alla skolor informera föräldrarna så fort en elev skolkar. Skolan bör även informera samtliga vårdnadshavare om vilka regler som gäller vid skolk.

Rutiner

Ett framgångsrikt arbete med att komma till rätta med olovlig frånvaro förutsätter att det finns rutiner för anmälan av frånvaro till skolan och för information till vårdnadshavaren om olovlig frånvaro. Rektorn ansvarar för att rutiner utformas. Det är den undervisande läraren som bedömer om eleven deltagit i undervisningen eller inte. Det är betydelsefullt att skolans personal både reagerar och agerar omedelbart då skolk uppdagats.

Dokumentation

Det finns i dag inga särskilda regler om hur skolan ska dokumentera om eleverna deltar i undervisningen eller är frånvarande. Uppgifter om elevers frånvaro är som regel offentliga.

Förslag på åtgärder

Förebyggande insatser mot skolk

- Skapa hållbara relationer, tillit och förtroende mellan skola, föräldrar och elever.
- Förstärkt stöd för inläring med fokus på basfärdigheter vilket kan innebära ny metodik och ny pedagogik.
- Uppmärksamma elevers positiva handlingar.
- Föräldrarna involverade i sina barns skolsituation.
- Regelbunden återkoppling och positiv förstärkning.
- Tydliga mål, normer och förväntningar på eleverna.
- Tydliga regler som gäller vid skolk, kända för elever, vårdnadshavare och personal.
- Kartläggning av förekomsten av skolk, t ex genom anonyma enkäter.
- Bestämda konsekvenser av, och snabba reaktioner på, för sen ankomst och enstaka tillfällen av skolk.

Rutiner vid elevs frånvaro

- Det ska av rutinerna framgå *vem* som har ansvar för vad, *hur* frånvaroregistreringen skall genomföras och *när* kontakten med hemmet skall tas.
- Rutinerna vid frånvarohantering skall vara väl kända av elever, vårdnadshavare och personal.
- Vårdnadshavaren skall anmäla frånvaro enligt respektive skolas rutiner.
- Sen ankomst skall registreras.
- Om en elev uteblir utan frånvaroanmälan skall skolan omedelbart kontakta dess vårdnadshavare.
- Om en elev avviker under skoldagen skall vårdnadshavaren kontaktas direkt.
- Vid långvarig eller högfrekvent frånvaro tas kontakt med skolhälsovården/elevhälsan.

Åtgärder vid ogiltig frånvaro

Steg:

1. Ansvarig klassföreståndare/mentor träffar vårdnadshavare och elev för ett allvarligt samtal.
2. Kurator och klassföreståndare träffar vårdnadshavare och elev. Handlingsplan upprättas.
3. Ärendet anmäls till elevvårdskonferens. Åtgärdsprogram upprättas.
4. Erbjudande om kontakt med familjeenheten.
5. Skriftlig kallelse till vårdnadshavare, där det anges att familjeenheten kommer att närvara.
6. Skolan gör skriftlig anmälan till socialtjänsten.

Det ska även finnas en tidsram, med kortast möjliga handläggning, för ovanstående åtgärder. Rektor ansvarar för att dessa rutiner och åtgärder upprättas samt att de görs väl kända för elever, vårdnadshavare och personal. Rektor ansvarar även för terminsvis sammanställning av ogiltig frånvaro samt rapportering av denna till nämnden en gång per läsår.

Källor:

Prevatt & Kelly 2003

Martin Karlberg & Knut Sundell FoU rapport 2004:1

Knut Sundell m fl FoU rapport 2005:15

Skolverkets webbsida